

Jakob Brønnum: Gennemsnitshistorien om Danmark i ny bog

af **Jakob Brønnum**

Publiceret 29/11/2019 i Historie/Kultur

BØGER // ANMELDELSE – Da Dansk Folkeparti, efter manges mening skandaløst, krævede politikerindblanding i forbindelse med et aspekt af TV-serien *1864*, var det ikke en enkeltstående handling, men et led i en værdikamp i samfundet: Hvem har ret til at skrive Danmarkshistorien og hvem bestemmer, hvordan den skal skrives?

I anmeldelsen af den nye etbinds *Danmarkshistorien – Samfund, livsformer og politik* fra Gads forlag, skrev [Kristeligt Dagblads anmelder](#) Christian Egander Skov [Betalingsmur], at [Berlingskes anmelder](#) Bent Blüdnikow havde afvist den som en omgang ”rødgrød med fløde fra de røde lejesvende”. Det er simpelthen ikke rigtigt. Kristeligt Dagblad giver i øvrigt bogen fem stjerner, Blüdnikow to. Jeg giver ikke stjerner, for vurderingsgrundlaget er ikke tydeligt i en enkel stjernemarkering.

Bent Blüdnikow skriver blot henkastet, at flere af forfatterne, historikere, alle ansat ved Saxo-Instituttet på Københavns Universitet, tidligere har bekendt sig til en venstreorienteret ideologi. Men han finder bogen kedelig, og desuden slår han ned på nogle udeladelser, han mener ikke er rimelige, fordi disse giver indtryk af en enhedskultur, der ikke fandtes.

“

Det er en glimrende redegørelse for samfundsinstitutionernes historie og derved er det en konservativ bog, i den konservative ideologis bedste betydning, nemlig som samfundsbevarende og -opbyggende

---

Jeg skal komme tilbage til mindst en af dem. Jeg er dog heller ikke enig i, at bogen er kedelig. Den er velgørende saglig i sin sprogtone. Men jeg kan følge Blüdnikow et vist stykke hen ad vejen, muligvis dog på en måde, han sikkert ville have sig frabedt.

Almindelige mennesker leder man forgæves efter

Der er næsten ingen mennesker i bogen, og det undrer i begyndelsen, men det leder frem mod en sammenhængende beskrivelse af noget helt specielt, som man lidt efter lidt får øje for. Gennemsnitshistorien om Danmark.

Jeg har et erindringsbillede af en beskrivelse af de snavsede analfabeter i meget dårlige huse i Mellemeuropa i 1000-tallet fra et bind af Cambridge University Press monumentale middelalderhistorie. Den slags ansigter på almindelige mennesker, leder man forgæves efter.

Vil man have det i et bind i dansk sammenhæng, må man gå til *Politikens Etbinds Danmarkshistorie* af Benito Scocozza og Grethe Jensen (1994/2004). Men forskellen er, udover en soleklar ideologisk forskel (nogle vil huske Scocozza som folketingsmedlem for Venstresocialisterne), at der er mellem tre og fire gange så meget tekst i den.

“

Men der er ikke nogen magtkritik. Der er konstatering af de bestående forhold

---

Til gengæld har den ny etbinds historie fra Gad adskillige glimrende tematiske uddybninger i det generelle flåd af sprogligt behersket og saglig historiefortælling. I middelaldersammenhæng for eksempel om det, man kalder arbejdsdelingen og om skolevæsenet og latinskolen.

Hvis man ved, hvad man skal bruge det til, har man et derved næsten fuldstændigt billede af samfundets sociokulturelle indretning. Og bogens undertitel er jo netop "Samfund, livsformer og politik".

Det, jeg kan savne, er et samfundsvidenskabeligt greb, der skaber sammenhængen mellem f. eks. arbejdsdeling og demokratiets fremkomst, men dette er jo netop historieskrivning og ikke samfundsvidenskabelig analyse. Og det er der som sagt også mellem linjerne, hvis man ved, hvad man skal kigge efter.

Magtkritikken(s) mangler

Dansk Folkeparti reagerede på, at der var et indslag af magtkritik i TV-serien om Danmarks nationaltraume nr. 1, nederlaget, i Ole Bornedals TV-serie *1864*. I min barndom, endnu før Lademanns Leksikon, som vi hånligt kaldte *farvelademann*, fordi der var så mange billeder, var reolerne præget af metervis af historieværker: litteraturhistorie, Danmarkshistorie, verdenshistorie og flere andre. Selve deres ensfarvede rygge gav en tryghed, men bar også en autoritet, som præcis er det, kampen står om i dag.

Når jeg blader i den gamle *Gyldendals Danmarkshistorie* i 12 bind, som jeg har arvet, er der alt for meget kongehistorie. Alt for meget handler om, hvad kongen syntes, tænkte og gjorde. I Gyldendals og Politikens *Danmarkshistorie* i 16 bind, der kom omkring 1990, er historiesynet et andet. Der beskrives kræfternes spil i samfundet.

Når et bind i 16-bindsværket i titlen har udtrykket "Klassesamfundet" forventer man, at der er en form for magtkritik indbygget i historieskildringen.

Ordet indgår også i et kapitel i Gads Danmarkshistorie. Bogen gennemgår historien i fem kapitler, "Istid til middelalder", "Danmarks opståen i Europa – middelalder", "De danske kongers stat – 1400-1848", "Industrialder, klassesamfund og ekspansiv stat 1848-1960", "Urbanisering og forstærket globalisering – 1960 til i dag."

Men der er ikke nogen magtkritik. Der er konstatering af de bestående forhold. De tidlige industriarbejdere beskrives (s. 239ff) nærmest som glade og taknemmelige arbejdstagere, der nogle gange sparede penge

ved at have madpakke med hjemmefra. Det var de naturligvis også grundlæggende, men er der tilstrækkeligt med kritisk tænkning i det billede?

Når man (s. 370) – meget fint – viser forskellen mellem de to økonomiske systemer, de nordvest-europæiske nationalstater har været underlagt siden 2. verdenskrig, får man ikke med, at keynesianismen opbygger velfærdsstaten og neoliberalismen/konkurrencestaten nedbryder den.

Livskvalitetens forringelser

Og man får slet ikke de lidelser og forringelser af livskvalitet med, som dette medfører for den langt største del af befolkningen, der er underlagt målstyring, omprioritering, nedskæring, psykiatriens grove underprioritering, arbejdsløshedsbekæmpelsens helbredsundergravende regelsæt.

En tilsvarende overfladiskhed finder man i beskrivelsen af samfundet under den udmærkede og helt nødvendige temaboks om, hvorvidt ”danskerne er lykkelige”. Nødvendig eftersom det har været et fremtrædende (kultur)historisk tema de senere mange år.

Jeg synes ikke, det er rimeligt at argumentere med, at der er ”lav afstand fra top til bund i Danmark”, hvis det handler om at afklare, hvad folk svarer på, når Danmark scorer højt på undersøgelser om, hvorvidt man er lykkelig. Der er trods (alt for) mange, der har det ad helvede til.

“

Spørgsmålet er, om det er historikerens opgave at gøre disse iagttagelser præcise og eksplicite, eller han eller hun blot skal bruge dem som sin egen fagmetodiske løftestang i arbejdet med at registrere historiens gang så objektivt som muligt?

Men det er fuldstændigt rimeligt, hvis det skal besvare spørgsmålet om, hvorfor Danmark samfundsmæssigt har en så høj grad af stabilitet. Her kom igen et eksempel på den samfundskundskabsmæssige iagttagelse, der var pakket ind i noget andet.

Spørgsmålet er, om det er historikerens opgave at gøre disse iagttagelser præcise og eksplicite, eller han eller hun blot skal bruge dem som sin egen fagmetodiske løftestang i arbejdet med at registrere historiens gang så objektivt som muligt. Problemet er, at det er et borgerligt synspunkt, at noget overhovedet kan registreres objektivt, og derved alligevel et politisk udsagn.

Jeg mener, at kritisk tænkning er en uundværdig del af demokratiets funktionsform. Det populistiske højre, eksemplificeret f. eks. ved Dansk Folkeparti, mener, at kritisk tænkning er anarkistisk renegativirksomhed, og de har haft held med at gøre det synspunkt til et gennemsnitssynspunkt i det offentlige rum. Selvom det allerede var nedlagt som delvis forudsætning i Bertel Haarders (V) universitetsreformer som undervisningsminister i 1990'erne.

Konsekvenserne for demokratiet er synlige, blandt andet gennem at pressen aldrig rigtigt har eller tager sig lejlighed til at stille ideologisk funderede, kritiske spørgsmål til samfundets ledere, men kun personligt kritiske.

Ikke helt præcist om ungdomsoprøret

Udover at jeg er enig med Blüdnikow i, at det ikke er helt præcist, når man konstaterer, at effekten af ungdomsoprøret var begrænset, fordi det kun angik en lille del af befolkningen, er det heller ikke helt forkert. Men der bliver for meget andedam, eller rettere skovsø- og hjortekunst på væggen over det, når man ikke samtidig tilkender ungdomsoprørets ideologiske modpol, Dansk Folkeparti, en kulturel, men kun en politisk rolle i de senere års samfundsudvikling.

Desuden kan man ikke søge på ungdomsoprøret, keynesianismen, Dansk Folkeparti eller Socialdemokratiet i registret, der er begrænset til et sted- og personregister. Også det er en mangel, eftersom værkets karakter med sin konstaterende, faktuelle forankring netop tenderer også mod opslagsværk. Dog er der et system i indholdsfortegnelsen, hvor de fleste af temaboksene kan spores.

“

Det giver et populistisk indtryk med en forside med et rustikt, nationalromantisk landskab øverst og et moderne, udbombet bybillede nederst

---

Billedet på forsiden af bombede huse på Frederiksberg under Besættelsen bringes også inde i bogen, hvor det medgives, at det er det eneste billede i Danmarkshistorien, der med rimelighed kan skildre et bomberamt bykvarter. Så er det altså dybt usagligt at bringe det på forsiden af en samlet Danmarkshistorie. Jeg mener, der giver et populistisk indtryk med en forside med et rustikt, nationalromantisk landskab øverst og et moderne, udbombet bybillede nederst, som jeg ville kalde løgnagtig historieskrivning, hvis jeg ikke var så velopdragen, som jeg er.

Det har næsten konspirationsteoretisk karakter som et varsel om en kommende apokalypse, fordi alle ved, det knapt har fandtes i Danmarkshistorien, men her alligevel pryder forsiden.

Jeg synes, det grænser til embedsforsømmelse, at man som statsansat historiker kan undlade at kommentere på den populisme – dvs. værdistyring, fremfor faktastyring – Dansk Folkepartis rolle som regeringsstøtte har medført i det offentlige rum. På den måde er der et meget betydningsfuldt forhold ved virkeligheden, som jeg indledte med at sige, der ikke bliver tematiseret, selvom historikerne bag denne bog, muligvis kunne mene, at det er et metahistorisk tema.

Når det er sagt, er det rent faktisk en udmærket bog, bare man holder sig for øje, hvad det er. Det er en ledsager til nyhederne. Det er en glimrende redegørelse for samfundsinstitutionernes historie og derved er det en konservativ bog, i den konservative ideologis bedste betydning, nemlig som samfundsbevarende og -opbyggende.

Det er en bog, der – meget dybdegående og med meget lange linjer og perspektiver – skildrer det, man skal vide for at sætte det, TV-Avisen fortæller om en bestemt nyhedshændelse i dansk politik, ind i en virkelig solid grundlæggende samfundsinstitutionshistorisk sammenhæng.

Det er faktisk en præstation, og det er vel også det, man har statsansatte historikere til, selvom deres arbejde officielt er som forskere og undervisere.

Gunnar Lind og Palle Roslyng-Jensen (red.)
Danmarkshistorien – Samfund, livsformer og politik
Gad 2019, 415 sider, rigt illustreret

Illustration: Middelgrundsfortet (tjener i bogen til illustration af udenrigs- og forsvarsstrategi 1848-1914)

TAGS:

BENT BLÜDNIKOW

DANMARKSHISTORIEN

DANSK FOLKEPARTI

UNGDOMSOPRØRET

DU KAN MÅSKE OGSÅ VÆRE INTERESSERET I FØLGENDE:

Jesper Grunwald: **Få den politiske** **Fællesskab,**
Udsigt til radiokrig **tvivl ud af** **dannelse og**
skyttegravskrigenes ansvar er vejen til
skråsikkerhed **borgerlig**
genrejsning

JAKOB BRØNNUM SENESTE ARTIKLER

Jakob Brønnum er forfatter til 36 bøger. Senest er kommet "Gensyn med den store fortælling" (Eksistensen, 2019), digtbogen "Virkeligheden 2.0" (Det poetiske bureaus forlag 2019, 276 sider), "Bowie - Rockmusikeren som eksistensdigter" (Eksistensen, 2018) og digtbogen "Øjeblikkets tredje tilstand" (Det poetiske bureaus forlag 2018, 353 sider)

De senere bøger:

Nøjsomhedens tivoli (digte, 2017)

Matthæuseffekten (essay, 2017)

Den sidste passion (digte, 2017)

Lysåret (haikudigte, 2016)

Fortællinger fra undergrunden (noveller,

2016)
Pengeguden (essay, 2026)
Porten til den indre by (digte, 2016)
Argumenter mod døden (essay, 2015)
Langsomheden 1.0 (digte, 2015)
Malmö by night (digte, 2014)
Sange ved himlens port (Dylan-bog, 2014)

Hjemmeside:

<https://sites.google.com/site/jakobbroennumshjemmeside/>

Jakob Brønnum er født og opvokset på Frederiksberg. Han har HumBas fra RUC og er cand. theol. fra Århus Universitet. Jakob Brønnum er en ofte anvendt foredragsholder (se hans foredrag på <http://www.sogneaften.dk/jakobbroennum.htm>). Han bor i dag i Örebro i Sverige med sin familie. Hans færøske hustru Rúna í Baianstovu (og skolekammerat fra Johannesskolen på Frederiksberg) er lektor og forsker ved socionomuddannelsen på universitetet i Örebro. Jakob Brønnum er redaktør af nettidsskriftet Den smalle bog, som han grundlagde 2016 samt af et teologisk/fagpolitisk tidsskrift. Han har siddet i bestyrelsen for Dansk Forfatterforening og i styregruppen for BogForum. Han har været formand for Den skønlitterære gruppe i forfatterforeningen og for den internationale forfatterforeningsorganisation Baltic Writer's Council. Han har skrevet for bl.a. Aarhus Stiftstidende, Bogmarkedet og Kristeligt Dagblad. Han sidder i bestyrelsen for den offentlige virksomhed Länsmusiken, Örebro og har tidligere siddet i innovationsrådet ved Örebro Universitets fakultet for humaniora. På POV International skriver Jakob Brønnum kulturstof og om etiske og eksistentielle problemstillinger.